

տունը, հիմնեցին Սասանեան պարսիկ հարազատ թագաւորական տոհմի հարստութիւնը համայն Իրանի վրայ: Այս պարագան շատ քիչ լուսարանուած է պարսիկ պատմիչների կողմից, այն ինչ քրիստոնեայ հայ վարդապետ պատմիչները այս պայքարը խեղդելու համար, բոլոր չարութիւնների պատճառը համարել են Ջրադաշտական-մոխրապաշտական կրօնի բռնութիւնները քրիստոնէութեան դէմ եւ տքնել են ամրացնել Պարթեւ-Պահլաւեան իշխանութիւնը մեր երկրում, իրենց նախարարական կեղեքիչ տներով:

Չէ կարելի երեւակայել, որ Հայաստանի արեւելեան ծայրում, Սաւալանում հիմնաւորուած մոզերը չէին հետաքրքրուած Հայ հողագործի ստրկական վիճակով, չէին տքնում իրենց ատրուշանները անվերջ բոցավառել մեր լեռների անտառների անուշահոտ փայտերով: Բայց զարմանալի է թէ ին՞չի սրանց մասին յիշատակութիւն չկայ: Երեւի մեր պատմագիր վարդապետներն եւս սոսկում էին Պարթեւ իշխանական եւ արքայական տներից, մանաւանդ Պահլաւ եպիսկոպոսապետներից, որոց միակ ջանքն էր կալուածների հասոյթից մեծ տոկոսը քաշել իրենց վայելչութեան համար: Անկասկած, 440ական թուականներին ատրուշանաւոր մոզերը Հայաստան մտան հայ դեղական ժողովրդի կոչերով, երկրագործի բողոքին բաւարարելու ձգտումով, այն ինչ